

דגם תשובות לשאלון מותאם בעברית לבתי ספר דרוזיים, קיץ תשפ"ו, מס' 15341

לפניכם דגם תשובות למבחן בעברית, הכולל הבנת הנקרא, הבנת הנשמע, הבעה, לשון, תנ"ך וסיפורת. התשובות המפורטות כאן בתנ"ך ובסיפורת הן הצעה בלבד, והנבחנים רשאים להשיב על השאלות בדרכם שלהם. בכל מקרה יש לוודא שהתשובות מבוססות על הטקסט.

בשאלות שמצוין בהן במפורש, יש להקיש במחשב את מספר הפריטים הנכונים.

שימו לב: התשובות על שאלות קטע השמע בעמוד 3

קטע השמע:

נוהגים ברכב אבל לא מצביעים

מדוע לבני 17 מותר לנהוג ברכב אבל אסור להשתתף בבחירות? נהיגה היא פעולה שעולה להיות מסוכנת. בפעולה זו דרושים שיקול דעת, ריכוז ויכולת לקבל החלטות. למרות זאת החברה סומכת על צעירים בני 17 ומאפשרת להם לקבל רישיון נהיגה אחרי הכשרה מתאימה. אם כן, קשה לטעון שבני 17 אינם בוגרים מספיק. אז מדוע משתמשים בטענה זו כשמדברים על השתתפות בני נוער בבחירות?

צעירים בני 17 רבים עובדים ומשלמים מיסים. הם מחויבים לשמור על חוקי המדינה, ואם הם עוברים על החוק, מעמידים אותם לדין. החלטות הממשלה משפיעות על חייהם באופן ישיר בכל יום. החלטות פוליטיות בנושאי חינוך, ביטחון, כלכלה וסביבה יקבעו באיזה עולם הם יחיו. מחקרים מראים שבני נוער, בדיוק כמו מבוגרים, מסוגלים לחשוב בהיגיון ולקבל החלטות נבונות כשהם אינם נתונים בלחץ, לעומת החלטות בעת נהיגה בכביש.

טענה נכונה היא שלבני נוער בגיל הזה אין די ניסיון חיים, אבל צריך לזכור שאין גוף ממשלתי שבדק אם למצביעים יש ידע או ניסיון – לא לצעירים ולא למבוגרים. הקביעה בחוק שאפשר להצביע רק מגיל 18, היא קביעה שרירותית מתוך נוחות ומתוך רצון לקבוע כלל אחיד וזהה לכולם. בגיל 18 אין שינוי גדול ביכולת של האדם לחשוב, להחליט ולשפוט, לכן אין סתירה של ממש בין מתן רישיון נהיגה בגיל 17 ובין מתן הזכות להצביע בגיל זה.

הדיון בשאלה באיזה גיל צעירים יכולים לקבל רישיון נהיגה ובאיזה גיל הם יכולים להשתתף בבחירות חושף את חוסר ההיגיון בנושא. על צעירים שנוהגים בדרכים מוטלת אחריות אישית גדולה. הם צריכים להיות מסוגלים להעריך נכון ומהר את הסיכונים בדרך ולקבל החלטות מהירות שיכולות להציל חיים. המדינה סבורה שלצעירים בני 17 יש אחריות ושיקול דעת מספיקים ומתירה להם לנהוג בכבישי הארץ.

בהצבעה בקלפי אין סכנת חיים מיידית. הצבעה נעשית לאחר שיקול דעת, בלי לחץ, לאחר שמיעת דעות והבנת עובדות. צעירים בני 17 נחשפים למידע, מנהלים דיונים פוליטיים ומגבשים עמדות ממש כמו מבוגרים. שלילת זכות ההצבעה מהם משדרת מסר של חוסר אמון ביכולת שלהם להיות אזרחים במדינה. צריך לזכור: מעורבות של אנשים בדמוקרטיה, כמו הרצון לבחור ולהשפיע על השלטון, מתחילה להיווצר כשהם צעירים, והשתתפות של צעירים בבחירות יכולה לעודד מעורבות כזאת.

פרק ראשון: הבנת הנקרא, הבנת הנשמע והבעה (60 נקודות)

חלק א – הבנת הנקרא (30 נקודות)

- על הנבחנים לענות על **שתי** השאלות 1-2.
1. בשאלה זו יש להקיש 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.
– מפני שתהליך ההתבגרות של צעירים בני פחות מ-18 עדיין לא הסתיים.
2. בשאלה זו יש להקיש 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.
– כדי ללמוד מטעויות העבר ולא לחזור עליהן בנוגע לצעירים.
- על הנבחנים לענות על **אחת** מן השאלות 3-4.
3. **א.** על הנבחנים לכתוב **שני** נימוקים **שונים** **מפסקה** ו**פסקה** המחזקים את עמדת הכותב. ($2 \times 50\% = 100\%$)
נימוק מפסקה ה: האפשרות להצביע בבחירות תחזק את תחושת האחריות של הצעירים / תעודד את הצעירים להתעניין בנעשה במדינה. / תגרום לצעירים להיות אזרחים מעורבים.
נימוק מפסקה ז: נקודת המבט של הצעירים יכולה להעשיר את השיח הדמוקרטי / לרענן את המערכת הפוליטית / לתרום לחברה כולה. / הדמוקרטיה תתחזק.
- ב.** – זכות שכל אזרח החי במדינה דמוקרטית זכאי לה. (100%)
4. **א.** על הנבחנים להסביר כיצד השוואה בין הנשים ובין בני הנוער מחזקת את הטענה ששלילת זכות ההצבעה מבני הנוער היא ביטוי של חוסר צדק כלפיהם. (100%)
השוואה מחזקת את הטענה ומלמדת שבעבר השתמשו באותם נימוקים של חוסר ידע וחוסר יכולת חשיבה עצמאית גם נגד נשים כדי למנוע הצבעה. הנימוקים האלה נגד הצבעה של נשים ובני נוער נובעים מדעות קדומות ולא מהיגיון.
- ב.** – להוכיח כי הצורך בהגנה ובהתאמות מיוחדות אינו סיבה לשלילת זכויות. (100%)
- על הנבחנים לענות על **אחת** מן השאלות 5-6.
- בשאלות אלה יש להקיש 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.
5. – יחס לא הוגן כלפי קבוצה מסוימת
6. – הבעת חוסר כבוד
- על הנבחנים לענות על **אחת** מן השאלות 7-8.
7. **א.** – להגדיל את ההשפעה של הדור הצעיר על מקבלי החלטות. (100%)
ב. – צעירים הם חלק חשוב בהתנהלות של המדינה. (100%)
8. **א.** – כי ההחלטות שמתקבלות ברשויות המקומיות משפיעות על חיי היום-יום של בני הנוער. (100%)
ב. – הורדת גיל ההצבעה נועדה להגביר את המעורבות של הצעירים בחיים הציבוריים. (100%)
- על הנבחנים לענות על שאלה 9 – **חובה**.
9. על הנבחנים להביא **ממאמר א** נימוק **אחד** שמפריך את הטענה כי ראוי לתת לצעירים בני פחות מ-18 את הזכות להצביע בבחירות ולהשפיע על עתידם במדינה (30%), ולהסביר נימוק זה (70%).
- תשובה לדוגמה:**
הטענה ממאמר א: רק בגיל מבוגר יותר מתפתחות יכולות כמו קבלת החלטות בשיקול דעת, חשיבה עצמאית, ידע רחב והבנה עמוקה של המציאות החברתית והפוליטית. / רק לאחר שהצעירים ישלימו את לימודיהם ויגבשו עמדות אישיות, הם יוכלו לקבל החלטות פוליטיות מושכלות ויהיו זכאים להשתתף בבחירות ולהשפיע על עתיד המדינה.
המתנגדים להורדת גיל ההצבעה טוענים שההתפתחות של הצעירים מבחינה שכלית היא מה שחשוב, מכיוון שהצבעה בבחירות מחייבת קבלת החלטות פוליטיות.

חלק ב – הבנת הנשמע (15 נקודות)

תשובות על השאלות על קטע השמע:

על הנבחרים לענות על כל השאלות 10–13.

שים לב: בשאלות 10–13 יש להקיש בכל תשובה 1 לתשובה נכונה או 0 לתשובה שגויה.

- 10. – החברה סומכת על בני הנוער בנהיגה, אך אינה סומכת עליהם בהצבעה בבחירות.
- 11. – אין הוכחה ברורה שביום ההולדת ה־18 האדם נעשה בוגר יותר.
- 12. – הצבעה בבחירות נעשית לאחר שיקול דעת, ואין בה סכנת חיים מיידית.
- 13. – בקטע מובעת תמיכה: רמת הבגרות הנדרשת לשם נהיגה דומה לרמת הבגרות הנדרשת לשם השתתפות בבחירות.

חלק ג – הבעה (15 נקודות)

13. על הנבחנים לכתוב חיבור על אחד מן הנושאים (1)–(2). את החיבורים של הנבחנים יש להעריך על פי טבלת התבחינים שלהלן.

54%-0%	69%-55%	84%-70%	100%-85%	חלוקת נק'	תבחינים להערכה	
אין עמדה / העמדה אינה ברורה			הצגת עמדה ברורה בנושא	1.5 נקודות	עמדה	א. תוכן ומבנה 50% (7.5 נקודות)
הצגת נימוקים חלקיים או מהימנים חלקית או נימוקים שאינם קשורים לטענות – אין ביסוס / ביסוס חלקי / לא רלוונטי			הצגת נימוקים מהימנים והגיוניים, הקשורים לטענה, ביסוס באמצעות דוגמאות, הסברים, ציטוטים	2.5 נקודות	הנמקה וביסוס	
לכידות רעיונית קלושה ביותר / אין לכידות, אין קישוריות או הקישוריות לקויה / אינה מתאימה			לכידות רעיונית מיטבית בחיבור כולו במגוון אמצעים: קשרים נכונים, חזרות לקסיקליות, אזכורים וכדומה.	2.5 נקודות	קישוריות ולכידות	
אין פתיח או יש פתיח עמום / מבולבל, אין הצגה ברורה וחד־משמעית של הבעיה / הקונפליקט			פתיח המציג את הנושא ואת הקונפליקט (הדילמה)	נקודה אחת	פתיח	
100%					סה"כ	
משלב לשון נמוך			משלב לשון בינוני-גבוה	נקודה אחת	משלב לשון	ב. מבע 20% (3 נקודות)
אוצר מילים וצירופים דל			אוצר מילים וצירופים מגוון	2 נקודות	אוצר מילים	
100%					סה"כ	
משפטים שאינם תקינים: שימוש לא תקין במילות יחס וביידוע, שימוש לא תקין בצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם			משפטים שהתחביר בהם תקין: שימוש תקין במילות יחס וביידוע, שימוש תקין בצורות ובהצטרפויות בפועל ובשם	שתי נקודות	תקינות תחבירית ולשונית	ג. תקינות 30% (4.5 נקודות)
אין הקפדה על מוסכמות כתיבה.			חלוקה נכונה לפסקאות	נקודה אחת	היצג	
ריבוי שגיאות כתיב ופיסוק				1.5 נקודות	כתיב ופיסוק	
100%					סה"כ	

פרק שני – דקדוק (20 נקודות)

על הנבחנים לענות על כל השאלות 15–19.

חלק א – הפועל ושם העצם (7 נקודות)

שאלה 15 – שימו לב: השאלה נבדקת באחוזים (על הנבחנים לבחור בשלושה מן המשפטים א–ד).

- א. (1) ע-נ-י-ן
- (2) מעניינים
- ב. (1) צ-ד-ק
- (2) מוצדקת
- ג. (1) כ-פ-י/ה
- (2) כופות
- ד. (1) י-ב-ל
- (2) הובלו

שאלה 16 – שימו לב: השאלה נבדקת באחוזים (על הנבחנים לבחור באחד מן הסעיפים א–ב).

- א. רחבות
- ב. הבעיות שלה

חלק ב – מילות יחס ותצורת השם (7 נקודות)

שאלה 17 – מספר הפריטים הנכונים – 4.

על הנבחנים לבחור בארבעה משפטים.

- (1) את
- (2) ל
- (3) אצל
- (4) עם
- (5) על
- (6) ב
- (7) נגד
- (8) מ

שאלה 18 – שימו לב: השאלה נבדקת באחוזים.

א. המילה שדרך התצורה שלה היא בסיס וצורך סופי היא ספרייה.

ב. המילה: לימוד; משמעות המשקל: שם פעולה (של בניין פיעל)

או

המילה: מקלט; משמעות המשקל: מקומות

חלק ג – תחביר (6 נקודות)

שאלה 19

שימו לב: שאלה זו נבדקת באחוזים.

על הנבחנים לענות על שניים מן הסעיפים א–ד.

- א. על הנבחנים לחבר את שני המשפטים הנתונים למשפט אחד. (100%)
אם משרד הרישוי יחייב את כל הנהגים להיבחן במבחן נהיגה בכל חמש שנים, מספר תאונות הדרכים בישראל יקטן.
- ב. כאשר; לעומת זאת $(2 \times 50\% = 100\%)$
- ג. יש אזרחים שאינם מגיעים לקלפי כדי להצביע. (100%)
- ד. הורים פוחדים מן ההשפעות השליליות של החלטות שגויות, לכן הם אינם רוצים לאפשר לילדיהם לקבל החלטות בעצמם.
(100%)

פרק שלישי: תנ"ך או סיפורת (20 נקודות)

על הנבחנים לבחור: שאלה 20 (תנ"ך) או שאלה 21 (סיפורת) או שאלה 22 (סיפורת).

חלק א – תנ"ך

שאלה 20

- א. (1) על הנבחנים להסביר מהי הסיבה למצוות שמירת השבת בדברים, פרק ה', פסוק ט"ו. (100%)
- הסיבה לשמירת השבת בדברים, פרק ה', היא סיבה חברתית. הסיבה המוזכרת בפרק היא "זיכרון ליציאת מצרים" – "וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויציאתך ה' אלהיך משם... על כן צַנְךָ ה' אלהיך לעשות את יום השבת". יום השבת הוא יום שכולם חייבים לנוח בו, כולל החלשים בחברה – העבדים והשפחות. כלומר זהו יום שכולם שווים בו, ואין בו מעמדות. לכן הסיבה היא סיבה חברתית, והנימוק הוא זיכרון ליצירת מצרים, כלומר שבני ישראל היו עבדים ויצאו לחופשי.
- (2) על הבחנים להשיב מה מוסיפה המילה "כמוך" להבנת מעמדו של העבד ביום השבת. (100%)
- המילה "כמוך" קובעת שלעבד יש זכות מולדת למנוחה בדיוק כמו לאדונו.
- ב. על הנבחנים להשיב באיזה סוג מצוות אפשר לשבח את מצוות כיבוד אב ואם (פסוק ט"ז), ולנמק את דבריהם. (100%)
- מצוות כיבוד אב ואם היא מצווה שבין אדם למקום, מכיוון שהורים הם שותפים ביצירת האדם. כפי שצריך להכיר טובה לה' על הבריאה, כך כל אדם צריך להכיר טובה להוריו על הקיום הפיזי שלו. זהו לא רק סדר חברתי, אלא גם מצווה דתית מקודשת.
- ג. על הנבחנים לבחור באחת הזכויות הנתונות או באחד הערכים הנתונים, ולהסביר מדוע לדעתם זכות זו או ערך זה הכרחיים לשמירה על חברה תקינה. (100%)
- אני בחרתי בזכות השמירה על רכוש. לדעתי, כל חפץ שאדם רוכש שייך לו, לאדם שרכש אותו. מכיוון שאדם משקיע בחפץ כסף בזמן הקנייה של החפץ, זכותו לשמור על החפץ, וכן זכותו לשמור על שלמותו. הודות לזכות זו יש כלכלה, והודות לכלכלה יש איכות חיים, ויש ערך לכסף. בלי זכות זו הכלכלה יכולה לקרוס וזה יאמלל רבים וטובים. על כן חשוב לרכוש את אמון הציבור בכלכלה ובכסף באמצעות השמירה על הרכוש.

חלק ב – סיפורת

על הנבחנים לענות על אחת מן השאלות 21–22, אם הם לא ענו על שאלה 20.

שאלה 21

זיקית / צ'כוב

- א. (1) על הנבחנים לתאר בקצרה את האירוע המתואר בסיפור. (100%)
- בכיכר השוק (ברוסיה) מתקבלים אנשים סביב חריאוקין, צורף שטוען שכלב קטן נשך אותו באצבע. מפקח המשטרה, אוצ'ומלוב, מגיע למקום עם השוטר ילדרין כדי לברר מה קרה. במהלך השיחה מעלים האנשים השערות שונות בנוגע לזהות בעל הכלב. לבסוף מגיע פרוחור, הטבח של הגנרל, ומספר שהכלב שייך לאחיו של הגנרל.
- (2) על הנבחנים לבחור בשתיים מן הדמויות הנתונות, ולציין מה תפקיד דמויות אלה בעלילה. (2x50%=100%)
- חריוקין – הצורף שהכלב נשך. דמות זו מבקשת צדק.
- ילדרין – השוטר המלווה את אוצ'ומלוב. הוא מדגיש את מעמדו הרשמי של אוצ'ומלוב.
- הקהל בכיכר – אנשים המתאספים סביב האירוע ומעלים השערות שונות.
- פרוחור – הטבח של הגנרל שמודיע בסוף הסיפור למי הכלב שייך.
- הגנרל ז'יגלוב ואחיו – אינם מופיעים בפועל, אך דבריהם מוזכרים, והם משפיעים על התנהגותו של אוצ'ומלוב.
- ב. (1) על הנבחנים להסביר מדוע הסיפור נקרא "זיקית". (100%)
- זיקית היא בעל חיים המסוגל לשנות את צבעו על פי הסביבה שבה היא נמצאת.
- הסיפור מכונה "זיקית" מכיוון שבמהלכו המפקח משנה את עמדתו שוב ושוב, על פי ההשערות בנוגע לזהות בעל הכלב. כאשר הוא חושב שהכלב שייך לאדם פשוט, הוא דורש להעניש את בעליו, אולם כאשר עולה האפשרות שהכלב שייך לגנרל, הוא מייד משנה את טעמו ומתחיל להגן על הכלב ואף להאשים את חריוקין. כמו הזיקית המחליפה צבעים לפי הסביבה, כך גם אוצ'ומלוב משנה את עמדתו לפי הנסיבות.
- (2) על הנבחנים להשיב מהי הביקורת החברתית העולה מן הסיפור, להסביר כיצד ביקורת זו באה לידי ביטוי בהתנהגותו של אוצ'ומלוב, ולהדגים את דבריהם מן הסיפור. (100%)
- הביקורת החברתית בסיפור מופנית כלפי צביעות והתרפסות לפני בעלי כוח ומעמד. אוצ'ומלוב, שאמור לשמור על החוק ולהגן על האזרחים, אינו פועל לפי צדק, אלא לפי מעמד. כאשר הוא חושב שמדובר בכלב של אדם פשוט, הוא מחמיר ודורש להעניש את בעליו, אולם כאשר מתברר שהכלב שייך לאחיו של הגנרל, הוא משנה מייד את יחסו, מתפעל מן הכלב ואף מאשים את חריוקין.
- ג. על הנבחנים להשיב כיצד היה צריך לפעול מפקח המשטרה אוצ'ומלוב באירוע שבסיפור, אילו היה ממלא את תפקידו בהוגנות והיה שומר על החוק (30%), ולהסביר את תשובתם (70%).
- יש לקבל כל תשובה מנומקת, ובלבד שתתייחס למקרה ותנמק כיצד היה על המפקח לפעול.

דוגמאות לתשובה:

הכלב נשך אדם, ולכן היה על המפקח לברר מה קרה, מי אחראי לאירוע, ומה יש לעשות על פי החוק. / המפקח היה צריך לבדוק את העובדות בדיקה עניינית, להקשיב לצדדים, להטיל אחריות על בעל הכלב, אם הכלב אכן נשך אדם, או לפעול לפי החוק בלי קשר למעמדו של בעל הכלב.

שאלה 22

לשבור את החזיר / אתגר קרת

א. (1) על הנבחנים לתאר בקצרה את האירוע המרכזי בסיפור: מה הילד מבקש בתחילת הסיפור, ומה אביו מציע לו במקום זאת. $(2 \times 50\% = 100\%)$

בתחילת הסיפור הילד יואב מבקש מאביו לקנות לו בובת בארט סימפסון. האב מסרב בטענה שהילד מפונק ואינו יודע להעריך כסף. במקום זאת הוא קונה לו קופת חיסכון בצורת חזיר ומסביר לו שכאשר ימלא אותה בכסף, יוכל לקנות את הבובה. הילד מכניס מטבעות לחזיר בכל פעם שהוא שותה שוקו, אף על פי שהוא שונא שוקו.

(2) על הנבחנים לבחור בשתיים מן הדמויות הנתונות, ולתאר אותן. $(2 \times 50\% = 100\%)$

האב – דמות סמכותית המנסה לחנך את הילד להעריך כסף ולחסוך.

האם – דמות חלשה יחסית שאינה מתנגדת לאב ואינה מתערבת כמעט.

פסחזון (החזיר) – קופת חיסכון שהילד מתייחס אליה כאל יצור חי, חבר.

(3) על הנבחנים להשיב מה אפשר ללמוד מיחסו של יואב לפסחזון על דמותו של יואב, ולהסביר ולהדגים את דבריהם. (100%)

יחסו של יואב לפסחזון מלמד על אופיו הרגיש ועל דמיונו העשיר. בתחילה הוא אינו אוהב את החזיר, אך בהדרגה הוא נקשר אליו. הוא נותן לו שם – "פסחזון", מדבר איתו ומתייחס אליו כאל חבר. כאשר האב רוצה לשבור את החזיר כדי להוציא את הכסף, הילד מנסה להציל אותו ואף מוכן לוותר על הבובה שרצה בתחילת הסיפור. התנהגות זו מראה שהילד מייחס ערך רגשי לחזיר ורואה בו חבר.

ב. על הנבחנים להסביר מה החזיר מסמל בסיפור, ולהדגים את דבריהם מן הסיפור. (100%)

החזיר מסמל בעבור האב את ערך הכסף והחיסכון. הוא נותן אותו לילד כדי ללמד אותו להעריך כסף ולעבוד בעבור מה שהוא רוצה.

בעבור הילד החזיר הוא חבר. הילד נותן לו שם – "פסחזון", מדבר איתו ודואג לו. בכך החזיר מסמל את עולמו הרגשי של הילד ואת הצורך שלו באהבה ובקשר.

[מתוך הניגוד בין האופן שבו האב רואה את החזיר ובין האופן שבו יואב רואה את החזיר עולה פער בין-דורי.]

ג. על הנבחנים להשיב אם לדעתם החלטתו של הילד הייתה נכונה (30%) , ולהסביר את תשובתם (70%) . יש לקבל כל תשובה מנומקת, ובלבד שתתייחס להחלטתו של הילד.

דוגמאות לתשובה:

ההחלטה של הילד הייתה נכונה משום שהיא מבטאת נאמנות לחבר ורגישות רגשית, שהרי יואב פיתח רגשות חזקים של חברות כלפי פסחזון. / ההחלטה של הילד אינה נכונה משום שהוא ויתר על הכסף שאגר ב"פסחזון", קופת החיסכון, וכן על האפשרות לקבל את הבובה שהוא רצה. / יואב לא פעל לפי מצוות אביו, אלא חתר תחת סמכותו והתנגד לו, לכן לדעתי הוא טעה בהחלטתו.